

LUCY MAUD MONTGOMERY

Anė iš Žaliastogių

Alma littera

PIRMAS SKYRIUS

Ponia Reičelė Lind nustemba

Ponia Reičelė Lind gyveno prie pat vieškelio į Evonlį, ten, kur jis staigiai leidžiasi į alksniais ir paparčiais apaugusią daubą ir kur jį kerta upokšnis, prasidedantis kažkur toliau, senojoje Katbertų giraitėje. Visi žinojo, kad tenai, tuose miškuose, jis labai vingiuotas, sraunus, su tamsiais, slaptiniais duburiais ir kriokliais, tačiau ties Lindų Dauba jo srovė aprimusi, tvarkinga – net ir upokšnis pro ponios Reičelės Lind namus privalo bėgti ramiai ir kultūringai. Jis tikriausiai žinojo, jog ponia Reičelė Lind ištiesai sėdi prie lango ir akylai stebi kiekvieną, kas skuba pro šalį, – pradedant upokšniu, baidant vaikais, – o išvydusi ką nors keista ar neįprasta,

ji tol nenurims, kol neiššniukštinės, kas, kaip ir kodėl. Ir Evonlyje, ir už jo ribų gyvena daug žmonių, kurie gali taip pasinerti į kaimynų reikalus, kad net savuosius užmeta, tačiau ponია Reičelė Lind buvo iš tų gabiųjų, kurie susidoroja ir su savo, ir su kitų rūpesčiais. Ji garsėjo kaip gera šeimininkė, jokių darbų neatidėliodavo ir ne bet kaip juos nudirbdavo, ji vadovavo siuvimo būreliui, padėdavo tvarkytis sekmadieninėje mokykloje, buvo tvirčiausias bažnyčios Globos draugijos ramstis ir pagelbėjo užsienio misijoms. Tačiau poniai Reičelei užteko laiko valandų valandas sėdėti virtuvėje prie lango, iš medvilninių siūlų megzti lovos užtiesalus – Evonlio šeimininkės su baime ir pagarba šnabždėjosi, jog jau šešiolika jų yra numezgusi, – ir nenuleisti akių nuo kelio, kuris kirto daubą, o paskui vingiuodamas kilo į raudnuojantį, statų kalvos šlaitą. Kadangi Evonlis buvo išsidėstęs nedideliame trikampio formos pusiasalyje, kurio smailusis kampas smigo į Šventojo Lauryno įlanką, o du šonus skalavo vanduo, atvykti į miestelį ar išvykti iš jo galėjai tik tuo vieškeliu per kalvą – taigi visa reginčių ponios Reičelės akių neįmanoma buvo išvengti.

Vieną birželio pradžios popietę ji taip sėdėjo įprastoje vietoje. Pro langą maloniai švietė ir šildė saulė. Atšlaitėje prie namo kaip išsipuošusi nuotaka baltais ir rausvais žiedais švytėjo vaismedžių sodas, o oras net skambėjo nuo gausybės bičių dūzgesio. Tomas Lindas – romus, nedidelio ūgio vyras, kurį evonliškiai vadindavo „Reičelės Lind vyras“, – už klojimo, laukuose ant kalvos, bėrė į lysves vėlyvųjų ropių sėklas, o plačiame lauke už upokšnio,

Žaliastogiuose, tikriausiai sėjo Matijus Katbertas. Ponia Reičelė žinojo, kad jis dabar turėtų plušėti laukuose, nes vakar Viljamo Bleiro parduotuvėje nugirdo, kaip Peteriui Morisui sakė rytoj popiet sėsiąs ropes. Žinoma, Peteris jo paklausė, nes negirdėtas dalykas, kad Matijus Katbertas gyvenime ką nors pats būtų ėmęs pasakoti.

Ir vis dėlto tai buvo Matijus Katbertas – pusę ketvirtos, per patį darbymetį ramiai sau važiuoja per daubą ir jau kyla į kalvą. Negana to, apsilikęs išėiginiais drabužiais – iš tolo šviečia balta apykaklė. Be jokių abejonių, jis važiuoja kažkur toliau, ne į Evonlį – apie tai byloja brikelė ir jon pakinkyta bėra kumelė. Taigi! Kur dabar tas Matijus Katbertas važiuoja? Ir ko?

Jeigu tai būtų kas nors kitas iš evonliškių, ponja Reičelė, mikliai suvedusi visus galus, būtų iškart gavusi atsakymą į abu tuos klausimus. Tačiau Matijus taip retai išvykdavo iš namų, jog dabar turėjo nutikti kas nors neįprasta ir neatidėliotina. Jis buvo nežmoniškai drovus, nepakęsdavo svetimų žmonių ir svetimų vietovių, kad nereikėtų su kuo nors kalbėtis. Matijus su balta apykakle brikelėje – nedažnai tą galėjai išvysti. Ponia Reičelė, kad ir kaip įtemptai svarstė, nieko negalėjo suprasti, tad visa maloni popietė buvo sugadinta.

„Išgėrus arbatos, reikės nukulniuoti į Žaliastogius ir iš Merilės sužinoti, kur ir ko jis iškeliavo, – galų gale nusprendė garbioji moteriškė. – Tokiu metų laiku jis paprastai nevažiuoja į miestą, o į svečius išvis niekada nevažiuoja. Jeigu lėktų ropių sėklos nusipirkti, nebūtų taip išsipuošęs ir kam tos brikelės reikėtų... Važiavo gana lėtai – vadinasi,

ne pas gydytoją. Matyt, kažkas nuo vakar vakaro nutiko, kad jis leidosi į kelionę. Aš tiesiog išmušta iš pusiausvyros ir neturėsiu nė minutės ramybės, kol nesužinosiu, kas šiandien Matijų Katbertą išgujo iš Evonlio.“

Taigi, išgėrusi arbatos, ponია Reičelė išsiruošė. Eiti reikėjo netoli: nuo Lindų Daubos iki didžiulio, sode paskendusio Katbertų namo buvo maždaug ketvirtis mylios. Tiesa, einant takeliu susidarydavo gerokai daugiau. Matijaus Katberto tėvas, toks pat drovuolis ir tylenis, kaip ir jo sūnus, susirentė sodybą kaip įmanoma toliau nuo savo gentainių, nusigavo vos ne į pačius miškus. Žaliastogius jis įkūrė tolimiausiame savo žemių pakraštyje, ten jie stūksojo iki šiol – vos matomi nuo vieškelio. Visi kiti Evonlio namai draugiškai glaudėsi ne per toli vienas nuo kito. Ponios Reičelės manymu, kai gyvenimi tokioje atokioje vietoje – negali sakyti, kad apskritai *gyveni*.

„Tai tiesiog buvimas, – samprotavo ji žengdama giliai įmintu, žole apžėlusiu takeliu tarp erškėtrožių krūmų. – Nėra ko stebėtis, jog ir Matijus, ir Merilė, gyvendami tokiaame užkampyje, pasidarė šiek tiek keisti. Medžiai ne kažin kokią draugiją sudaro, nors jeigu sudarytų – tai jų čia užtektinai... Bet man maloniau žmonės. Tiesą sakant, jiedu, atrodo, visai patenkinti. Manyčiau, tiesiog priprato. Kaip vienas airis sakė: prie visko galima priprasti, net šuo kariamas pripranta.“

Taip samprotaudama ponია Reičelė išsuko iš takelio ir įžengė į Žaliastogių kiemą. Kiemas žaliuote žaliavo, buvo švarus ir tvarkingas, iš vienos pusės svyrojo senų gluosnių šakos, iš kitos augo tiesutėlės tuopos. Nesimatė jokio

nereikalingo šakaliuko, jokio akmenėlio – ponია Reičelė tikrai būtų pastebėjusi, net ir patį mažiausią. Ji seniai buvo įsitikinusi, jog Merilė Katbert kiemą šluoja taip pat dažnai, kaip ir trobą. Galėjai nuo jos grindų pakelti nukritusį kąsnį ir dėti į burną – dulkių nupūsti nereikėjo.

Ponia Reičelė smarkiai pabeldė į virtuvės duris ir išgirdusi „prašom“ įžengė vidun. Virtuvė Žaliastogiuose buvo labai jauki – gal reiktų sakyti: būtų buvusi jauki, jeigu nebūtų tokia išblizginta, lyg svetainė, kur niekas negyvena. Langai išėjo ir į rytų, ir į vakarų pusę. Pro tą, kur į vakarus, matėsi kiemas ir vidun skverbėsi švelnių birželio saulės spindulių pluoštas. O rytų langas, pro kurį galėjai įžvelgti iš kairės pusės žieduose skendinčias vyšnias, o slėnyje prie upelio svyruojančius lieknus berželius, žaliavo nuo priešais susiraižgiusių vijoklių. Prie jo ir prisėdavo Merilė Katbert (jeigu apskritai ji prisėdavo), visada šiek tiek įtariai žvelgdama į saulės spindulius, mat šie jai atrodydavo per daug išdaigaujantys ir nerimti pasaulyje, į kurį dera žiūrėti labai rimtai. Šioje vietoje ir dabar ji sėdėjo ir mezgė, o stalas šalia buvo padengtas vakarienei.

Ponia Reičelė, dar nė durų nespėjusi užverti, pastebėjo viską, kas buvo padėta ant stalo. Trys lėkštės – vadinausi, Merilė laukia, kad kažkas atvyks su Matijum arbatos gerti. Tačiau valgiai kasdieniai, tik laukinių obuoliukų kompotas... Ir pyragas tik vienos rūšies... Taigi – laukiamas svečias nėra labai didelis. Bet kam tada Matijaus balta apykaklė ir bėra kumelė? Nuo tos visai nepaslaptin-gų, ramių Žaliastogių paslapties poniai Reičelei net galva ėmė svaigti.

– Labą vakarą, Reičele, – guviai pasisveikino Merilė. – Tikrai, koks puikus vakaras, ar ne? Gal prisėstum? Kaip jūs ten laikotės?

Nepaisant visiškos jų skirtybės – o gal kaip tik dėl to, – Merilės Katbert ir ponios Reičelės santykius, susiklosčiusius nuo seno, galima pavadinti draugiškais, kitas žodis tiesiog netinka.

Merilė buvo aukšta ir liekna, kampuotų bruožų, be jokių aptakumų. Jos tamsūs plaukai su keliomis žilomis sruogomis visad būdavo kietai susukti į mažą kuodelį ir pakaušyje tvirtai prismeigti dviem vieliniais smeigtukais. Ji atrodė gana ribota, bet labai sąžininga moteris – tokia jinai ir buvo. Tačiau jos lūpos bylojo dar kažką: rodos, dar vienas kitas brūkštelėjimas ir išduos slepiamą humoro jausmą.

– Mes laikomės visai neblogai, – atsakė ponia Reičelė. – O štai dėl *tavęs* aš sunerimau, kai pamačiau šiandien Matijų išvažiuojantį – pamaniau, gal daktaro.

Merilės lūpos supratingai truktelėjo. Šito iš ponios Reičelės ir tikėjosi. Žinojo, kad tokia nepaaiškinama Matijaus kelionė – per didelis išbandymas kaimynės smalsumui.

– Oi, ne. Aš jaučiuosi gerai, nors vakar galvą, tiesa, skaudėjo, – pasakė ji. – Matijus išvažiavo į Šviesupius. – Mes imame berniuką iš našlaičių prieglaudos, šįvakar jis turi atvykti traukiniu iš Naujosios Škotijos.

Jeigu Merilė būtų pasakiusi, jog Matijus išvyko į Šviesupius parsivežti kengūros iš Australijos, ponia Reičelė nebūtų labiau apstulbusi. Gal penkias sekundes ji iš tikrųjų buvo be žado. Neįtikėtina, kad Merilė iš jos šaipytųsi, bet ponia Reičelė beveik ir apie tai pagalvojo.

– Ar tu rimtai kalbi, Merile? – pagaliau atgavusi balsą paklausė ji.

– Taip, žinoma, – ramiai atsakė Merilė, tarsi imti berniukus iš prieglaudos per pavasario darbymetį Evonlio ūkyje būtų įprastas dalykas, o ne negirdėta naujovė.

Ponia Reičelė patyrė tikrą smegenų sukrėtimą. Jos mintys reikėsi vien šaukiamaisiais sakiniais. Berniukas! Merilė ir Matijus Katbertai įsivaikina berniuką! Iš našlaičių prieglaudos! Pasaulis apvirto aukštyn kojomis, ne kitaip! Daugiau jau nebebus kuo stebėtis! Nebebus!

– Kaip, po galais, jums tas šovė į galvą? – priešišku tonu paklausė ji.

Taip pasielgta nepasiklausus jos patarimo – taigi, aišku, reikia kalbėti priešišškai.

– Na, tiesą sakant, mes tai ilgokai svarstėme, visą žiemą, – atsakė Merilė. – Prieš Kalėdas pas mus buvo užsukusi ponia Aleksandra Spenser ir prasarė, jog pavasarį rengiasi iš Houptauno našlaičių prieglaudos paimti mergytę. Jos giminaitė tenai gyvena, ponia Spenser pas ją lankėsi ir viską išsiaiškino. Taigi mes su Matijumi nuo tada dažnai apie tai pasikalbėdavom. Sugalvojom pasiimti berniuką. Matijus jau sensta – juk žinai, jam šešiasdešimt, – nebe toks žviturus, kaip būdavo. Ir širdis jam šlubuoja. O žinai, kaip beviltiškai sunku ką nors pasisamdyti. Nieko daugiau neprisiprašysi, kaip tik tuos pusgalvius nesubrendėlius prancūzų pusbernius. Ir vos tik kurį pripratini prie tvarkos ir ko nors išmokai – žiūrėk, jau ir išmauna į kokią nors žuvų konservų fabriką arba į Valstijas. Iš pradžių Matijus norėjo imti berniuką iš Barnado, anglų prieglaudos.

Bet aš griežtai pasakiau ne. „Gal jie ir geri, – nesakau, kad niekam tikę, – bet nenoriu turėti reikalų su Londono gatvių vaikišciais, – pasakiau. – Bent jau tegul būna vietinis vaikas, kanadietis. Žinoma, imk, iš kur nori, vis tiek rizikuoji. Bet man bus ramiau ir geriau miegosiu, jeigu paimsim kanadietį.“ Taigi galų gale nusprendėm prašyti ponią Spenser, kad kai važiuos sau mergaitės, paimtų ir mums berniuką. Praeitą savaitę išgirdome, jog ji jau rengiasi važiuoti, taigi per Ričardą Spenserį perdavėme, kad parvežtų mums stiprų, gražų, sveiką berniuką kokių dešimties ar vienuolikos metų. Nusprendėme, jog tai tinkamiausias amžius: pakankamai didelis, kad iškart galėtum statyti prie ruošos darbų, ir pakankamai mažas, kad dar spėtųm deramai išauklėti. Norime gerai jį čia užlaikyti ir išmoklinti. Šiandien gavome iš ponios Aleksandros Spenser telegramą, – atnešė paštininkas iš stoties, – kurioje pranešė, kad atvyksta šįvakar pusę šešių. Taigi Matijus ir išvažiavo į Šviesupius jo pasitikti. Ponia Spenser jį tik išlaipins. Pati ji, žinoma, važiuos toliau, iki Baltasmėlių.

Ponia Reičelė visada didžiuodavosi tuo, jog tiesiai pasako savo nuomonę. Atėjo laikas ir dabar ją pasakyti, nes jau spėjo susidaryti nuomonę apie šią keistą naujieną.

– Ką gi, Merile. Aš tau tiesiai pasakysiu, jog, mano galva, jūs darote labai didelę kvailystę – kitaip sakant, labai rizikuojate. Jūs nežinote, ko susilauksite. Priimate svetimą vaiką į savo sodybą, į savo namus ir ničnieko apie jį nežinote: nei koks jo charakteris, nei kas buvo jo tėvai, nei kas iš jo gali išeiti. Beje, praeitą savaitę skaičiau laikraštyje, kaip vienas vyras su žmona kažkur Salos vakaruose pasi-

ėmė iš našlaičių prieglaudos berniuką, ir jis naktį padegė namus – tyčia padegė, Merile, – ir jų pačių, miegančių, vos nesuskrudino. Ir dar žinau vieną atvejį, kai išūnytas berniukas mėgdavo gerti žalius kiaušinius – niekaip negalėjo nuo to atpratinti. Jeigu būtum paklaususi mano patarimo – o tu, Merile, neklausėi, – aš, kaip Dievą myliu, būčiau liepusi liautis apie tai net galvoti, štai kaip.

Šitoji Jobo paguoda Merilės, atrodo, nei įskaudino, nei sutrikdė. Ji toliau sau mezgė.

– Sutinku, tu daug teisybės pasakei, Reičele. Aš ir pati gerokai dvejojau. Bet Matijus labai užsispyrė. Aš tai mačiau, todėl ir nusileidau. Matijus taip retai dėl ko nors užsispiria, bet kai jau taip atsitinka, visada jaučiu, jog privalau nusileisti. O dėl rizikos, tai žmogus šiam pasauly kas žingsnis kuo nors rizikuoja. Ir dėl savo pačių vaikų žmonės rizikuoja – ne visada ir jiems viskas gerai išeina. O ta prieglauda visai netoli nuo mūsų Salos. Visai kas kita, nei imtumėm jį iš Anglijos ar Valstijų. Jis neturėtų labai skirtis nuo mūsų.

– Na, ką gi, tikiuosi, viskas bus gerai, – pasakė ponია Reičelė tokiu tonu, kuris aiškiai parodė skausmingas jos abejones. – Tik paskui nesakyk, jog aš tavęs neįspėjau, jeigu jis sudegins Žaliastogius arba pribers į šulinį strichnino – girdėjau apie tokį atvejį Niu Brunsvike, kur vaikas iš našlaičių prieglaudos šitaip padarė ir visa šeima išmirė baisyse kančiose. Tik ten buvo mergaitė, ne berniukas.

– Na, mes imame ne mergaitę, – pasiguodė Merilė, tarsi užnuodyti šulinius galėtų tiktai mergaitės ir nebūtų ko baugintis, kai lauki berniuko. – Niekad nė negalvojau

paimti mergaitės. Stebiuosi, kad ponია Aleksandra Spenser pasirinko mergaitę. Bet, tiesa, *ji* gal ir visą našlaičių prieglaudą įsivaikintų, jeigu tik jai šautų į galvą.

Ponia Reičelė mielai būtų dar užtrukusi ir palaukusi, kol sugrįš Matijus su tuo našlaičiu. Tačiau sumetusi, jog tektų laukti dar mažų mažiausiai dvi valandas, nusprendė paėjėti keliu iki Roberto Belo namų ir papasakoti šią naujieną jiems. Visiems be išimties, aišku, tai bus sensacija, – o ponია Reičelė taip mėgo sensacijas. Taigi ji atsistojo eiti, o Merilei dėl to širdyje palengvėjo, nes ponios Reičelės pesimizmas atgaivino jos pačios abejones ir nerimą.

„Čia tai bent! Nei girdėta, nei regėta! – šūktelėjo pati sau ponია Reičelė, vėl atsidūrusi ant takelio. – Atrodo, lyg sapnuočiau. Oi, oi, kaip man gaila to vargšo berniokėlio! Matijus ir Merilė nieko neišmano apie vaikus, jie tikėsis, kad jis bus rimtesnis ir protingesnis net už savo senelį (jeigu tik jis iš viso turėjo senelį – kuo aš labai abejoju). Kažkaip neįmanoma įsivaizduoti Žaliastogiuose vaiko. Vaiko niekad ten nėra buvę, nes kai tėvas statėsi namą, Merilė ir Matijus jau buvo užaugę, – jeigu jie apskritai yra buvę vaikai: kai į juos žiūri, sunku tuo patikėti. Nė už ką nenorėčiau būti to našlaičio vietoje. Ak, kaip man jo gaila!“

Šitaip iš visos širdies kalbėjo ponია Reičelė erškėtrožių krūmams. O jeigu ji būtų pamačiusi tą vaiką, kuris tuo metu jau kantriai laukė Šviesupių stotyje, būtų dar nuoširdžiau jo gailėjusis.